

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

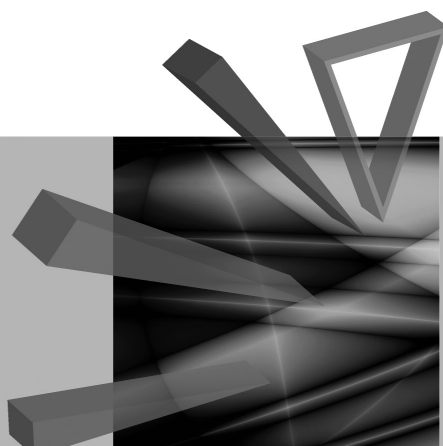
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

267

Handel i inwestycje w semiglobalnym otoczeniu

Tom 2

Redaktorzy naukowi

**Jan Rymarczyk, Małgorzata Domiter,
Wawrzyniec Michalczyk**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Jarosław Kundera, Leon Olszewski, Zdzisław Puślecki,
Kazimierz Starzyk, Krystyna Żołądkiewicz

Redaktorzy Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska, Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-235-2 (całość)

ISBN 978-83-7695-243-7 t. 2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Piotr Liszek: Polski handel zagraniczny gazem płynnym w latach 2004-2011	9
Marek Maciejewski: Otwartość polskiej gospodarki w warunkach liberalizacji przepływów kapitałowych	19
Justyna Majchrzak-Lepczyk: Obsługa logistyczna sektora handlu	30
Dominika Malchar-Michalska: Wpływ kryzysu żywnościowego na wykorzystanie ograniczeń eksportowych w handlu międzynarodowym surowcami rolnymi	39
Jakub Marszałek: Związki rynkowej wyceny akcji i obligacji zamiennych na akcje – analiza sektorowa na giełdzie papierów wartościowych w Tel Awiwie	49
Grzegorz Mazur: Powszechny system preferencji celnych UE – w kierunku nowych rozwiązań	60
Jakub Mazurek: Międzynarodowa strategia spekulacyjna Carry Trade. Sprzeczność z teorią nieobciążonego parytetu stóp procentowych i ryzyko kryzysu walutowego jako determinanta ponadprzeciętnej stopy zwrotu ...	72
Bartosz Michalski: Międzynarodowa konkurencyjność polskiej gospodarki w perspektywie koncepcji <i>soft power</i>	83
Ewa Mińska-Struzik: Konkurencyjność polskiego eksportu produktów wysokiej techniki	95
Edward Molendowski: Główne tendencje w handlu zagranicznym Nowych Państw Członkowskich (UE-10) wynikające z akcesji do UE	106
Barbara Mróz-Gorgoń: Procesy globalizacji i ich wpływ na zarządzanie marką sieci franczyzowych	122
Wanda Nowara: Cechy filii zagranicznej jako determinanty jej dezinvestycji	132
Anna Odrobina: Korporacje transnarodowe a globalna działalność badawczo-rozwojowa	144
Monika Paradowska: Problemy zrównoważonego rozwoju transportu w kontekście międzynarodowego handlu i inwestycji	155
Paweł Pasierbiak: Powiązania inwestycyjne między Japonią i Koreą Południową	168
Iwona Pawlas: Relacje handlowe Polski z wybranymi krajami Unii Europejskiej w okresie niestabilności gospodarczej	179
Bożena Pera: Wymiana handlowa krajów Unii Europejskiej a globalny kryzys finansowy	191

Katarzyna Puchalska: Korporacje transnarodowe i ich znaczenie we współczesnej gospodarce światowej	203
Łukasz Puślecki: Zarządzanie aliansami na podstawie wyników najnowszych badań	213
Denisa Repková: Financing financial crisis in banking sector	225
Magdalena Rosińska-Bukowska: Korporacje transnarodowe wobec wyzwań semiglobalnego otoczenia	231
Jerzy Rymarczyk: Wpływ globalnego kryzysu finansowego na zadłużenie krajów strefy euro	241
Iwona Sobol: Analiza instrumentów pochodnych z perspektywy finansów islamskich	252
Tadeusz Sporek: Konkurencyjność rozwoju gospodarki w procesie globalnej konkurencji i internacjonalizacji	262
Magdalena Kinga Stawicka: Handel zagraniczny a bezpośrednie inwestycje zagraniczne – zjawiska komplementarne czy substytucyjne w gospodarce polskiej?	269
Krzysztof Szaflarski, Anna Sobczyk-Kolbuch: Wpływ procesów globalizacyjnych na funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw w aglomeracji górnośląskiej	278
Barbara Szymoniuk: Budowanie kapitału społecznego klastrów w semiglobalnym otoczeniu	289
Alina Szypulewska-Porczyńska: Stan i tendencje rozwoju handlu w ramach rynku wewnętrznego usług Unii Europejskiej	298
Marek Wróblewski: Międzynarodowy Fundusz Walutowy wobec kryzysu finansowego w Europie	307
Waldemar Zadworny: Analiza postaw przedsiębiorczych w sektorze MŚP na Podkarpaciu (w świetle wyników badań ankietowych)	318
Dominika Zenka-Podlaszewska: Zyski jako determinanta inwestycji w teorii ekonomii	331
Wojciech Zysk: Działalność eksportowa spółek z udziałem zagranicznym w Polsce w latach 2004-2010	342

Summaries

Piotr Liszek: Polish foreign trade of liquefied petroleum gas in the years 2004-2011	18
Marek Maciejewski: Openness of Polish economy in terms of capital account liberalization	29
Justyna Majchrzak-Lepczyk: Logistic service for trade sector	38
Dominika Malchar-Michalska: The impact of the food crisis on the implementation of agricultural export restrictions in the world agricultural trade	48

Jakub Marszałek: Shares and convertible bonds market valuation relation – sector analysis on the Tel Aviv Stock Exchange.....	59
Grzegorz Mazur: Generalised system of customs preferences of the European Union – towards new regulations	70
Jakub Mazurek: Carry Trade – international speculative strategy. Contraction with uncovered interest rate parity and currency crash risk as a determinant of excessive rate of returns	82
Bartosz Michalski: International competitiveness of Polish economy in the perspective of the soft-power concept	94
Ewa Mińska-Struzik: Competitiveness of Poland's high-tech exports	105
Edward Molendowski: Main trends in foreign trade of New Member States (EU-10) resulting from the accession to the EU.....	121
Barbara Mróz-Gorgoń: Globalization processes and their influence on franchise chain brand management	131
Wanda Nowara: Characteristics of foreign subsidiaries as determinants of its divestment.....	143
Anna Odrobina: Transnational Corporations and global research and development activities.....	154
Monika Paradowska: Problems of sustainable transport development in the context of international trade and investments	167
Paweł Pasierbiak: Investment ties between Japan and the Republic of Korea.....	178
Iwona Pawlas: Trade relations between Poland and chosen EU member economies at the time of economic instability	190
Bożena Pera: European Union trade and global financial crisis	202
Katarzyna Puchalska: Transnational Corporations and their role in contemporary world economy	212
Łukasz Puślecki: Alliance management on the basis of results of recent studies.....	224
Denisa Repková: Finansowanie kryzysu w sektorze bankowym.....	230
Magdalena Rosińska-Bukowska: Transnational Corporations in the Face of semi-global environment challenges	240
Jerzy Rymarczyk: Impact of the total financial crisis on the debts of the euro zone countries	251
Iwona Sobol: Analysis of derivatives from the perspective of Islamic finance	261
Tadeusz Sporek: Competitiveness of the development of economy in the process of global competition and internationalization	268
Magdalena Kinga Stawicka: Foreign trade and foreign direct investments – complementary or substitutable phenomena in Polish economy?	277
Krzysztof Szaflarski, Anna Sobczyk-Kolbuch: Influence of globalisation on small and medium enterprises at Upper Silesian district	288

Barbara Szymoniuk: Building social capital of clusters in the semi-global environment	297
Alina Szypulewska-Porczyńska: State and tendencies in the development of trade within the EU internal services market.....	306
Marek Wróblewski: International Monetary Fund towards the financial crisis in Europe	317
Waldemar Zadworny: Analysis of self-starter attitude in SME'S sector in Podkarpacie region (in the light of poll results)	330
Dominika Zenka-Podlaszewska: Profits as a determinant of investment in the theory of economics.....	341
Wojciech Zysk: Export activity of companies with foreign capital share in Poland in the years 2004-2010	350

Tadeusz Sporek

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

KONKURENCYJNOŚĆ ROZWOJU GOSPODARKI W PROCESIE GLOBALNEJ KONKURENCJI I INTERNACJONALIZACJI

Streszczenie: W ostatnich pięćdziesięciu latach teoria ekonomiczna dostrzegała kwestie spowodowane zawodnością państwa, wynikające tylko z oddziaływania czynników wewnętrznych, np. szkoła wyboru publicznego i internacjonalizacja. Podejście to ignoruje istnienie czynników zewnętrznych, które wpływają na politykę państw. Zewnętrznie indukowane ograniczenia są kształtowane przez wzrastającą internacjonalizację podczas kilku dziesięcioleci, rynki kapitału i technologii, z jednej strony, oraz wzrost siły gospodarczej modeli M.E. Portera, teorii J.H. Dunninga i B. Balassy. Zewnętrzne ograniczenia powodują stopniowe zmniejszanie zdolności państw narodowych do realizowania niezależnych polityk gospodarczych. Niekorzystnie oddziałuje to na politykę budżetową, politykę monetarną i polityki wymiany, jak również na polityki strukturalne, makroekonomiczne. Pokróćce, przestrzeń dla działań i skuteczności tych polityk stopniowo zmniejsza się.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, gospodarka, zasoby ludzkie, nauka, technologia.

Modele konkurencyjnego rozwoju gospodarki w procesie globalnej konkurencji, konkurencyjności i internacjonalizacji

W literaturze przedmiotu brakuje spójnej teorii konkurencyjności makroekonomicznej. Na uwagę zasługują modele B. Balassy i M.E. Portera. Obaj prezentują zasadniczo zgodne poglądy odnośnie do ewolucji konkurencyjności gospodarki narodowej. Zwracają uwagę na wzrost roli nauki, technologii oraz wysokiej jakości czynnika ludzkiego w procesie kształtowania przewagi konkurencyjnej wyższego rzędu.

Model konkurencyjnego rozwoju gospodarki M.E. Portera

Istotnym elementem teorii M.E. Portera są jego studia nad procesem rozwoju przewagi konkurencyjnej gospodarek narodowych. Porter zauważa, że podobnie jak pojedyncze firmy czy sektory, tak i całe gospodarki cechuje dynamizm, ciągłe zmiany.

Rozszerza więc teorię na gospodarkę w ujęciu makro i przedstawia model jej rozwoju z punktu widzenia konkurencyjności¹.

Każda gospodarka narodowa przechodzi przez wiele etapów na drodze rozwoju konkurencyjności i budowy przewagi konkurencyjnej. Mimo znaczących różnic między poszczególnymi gospodarkami możliwe jest określenie zespołu cech charakterystycznych dla sposobu budowy przewagi konkurencyjnej kraju na danym etapie jego rozwoju. M.E. Porter wyróżnia cztery etapy konkurencyjnego rozwoju gospodarki narodowej.

Pierwsze trzy etapy obejmują stopniowe zwiększanie i udoskonalanie przewagi konkurencyjnej i są związane ze wzrostem dobrobytu i podniesieniem poziomu życia. Etap czwarty natomiast charakteryzuje się negatywnymi zmianami zachodzącymi w gospodarce i zwykle jest związany ze spadkiem konkurencyjności kraju. W początkowej fazie konkurencyjnego rozwoju kraju, czyli na etapie czynnikowym, praktycznie wszystkie gałęzie gospodarki konkurujące z powodzeniem na rynku międzynarodowym budują swoją przewagę niemal wyłącznie w oparciu o podstawowe czynniki produkcji, takie jak bogactwa naturalne czy tania średnio wyszkolona siła robocza.

Firmy będące podmiotami takiej gospodarki prowadzą tylko konkurencję cenową i działają w sektorach wymagających niewielkiego wyposażenia w technologię bądź bazujących na technologii taniej i szeroko dostępnej. W dużym stopniu technologia jest pozyskiwana z zewnątrz, z gospodarek o wyższym poziomie rozwoju, a nie tworzona. Na tym etapie gospodarka jest bardzo wrażliwa na światowe cykle koniunkturalne i wahania kursów walutowych, które prowadzą do zmian popytu i cen. Gospodarka napędzana czynnikami dysponuje słabymi podstawami do wzrostu produktywności².

Na etapie inwestycyjnym narodowa przewaga konkurencyjna opiera się na chęci i zdolności gospodarki narodowej jako całości i poszczególnych firm do agresywnego inwestowania. Celem inwestycji jest budowa nowoczesnych, wydajnych przedsiębiorstw oraz pozyskanie najlepszych światowych technologii produktowych i procesowych w celu konkurowania w młodszych, bardziej rozwiniętych przemysłach. Technologie pozyskiwane na tym etapie nie są technologiami najnowszej generacji, jako że takie nie podlegają zwykle sprzedaży (są zastrzeżone dla krajów-innowatorów). Niezwykle istotne jest jednak podejmowanie wysiłków w celu udoskonalania pozyskanych z zewnątrz rozwiązań, a nie jedynie ich wykorzystanie. Najistotniejszą przesłanką przejścia gospodarki narodowej do etapu inwestycyjnego jest zdolność przedsiębiorstw krajowych do absorbowania i ulepszania zagranicznych

¹ Model ewolucji konkurencyjności gospodarki narodowej przedstawiony został w: M.E. Porter, *The competitive advantage of nations*, „Harvard Business Review” 1990, March-April, s. 544 i nast.

² Każda gospodarka narodowa doświadczyła etapu czynnikowego w pewnym momencie historii. Prawie wszystkie kraje rozwijające się nadal znajdują się na tym etapie. Podobnie rzecz się miała z państwami socjalistycznymi. Wiele krajów nigdy nie wychodzi poza ten etap budowy przewagi konkurencyjnej.

technologii. Jest to jednocześnie główna różnica między etapem czynnikowym a inwestycyjnym.

W gospodarce napędzanej inwestycjami wszystkie podmioty podejmują działania mające na celu udoskonalanie czynników produkcji i rozwój infrastruktury. Rośnie liczba wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz personelu technicznego, którzy mają obsługiwać coraz nowocześniejsze urządzenia oraz ulepszać zagraniczne technologie. Rosnąca konkurencja wewnętrzna zmusza firmy do ciągłego inwestowania w celu redukcji kosztów, poprawy jakości produktów, wprowadzania nowych modeli i modernizacji procesów technologicznych.

Na tym etapie źródłem przewagi konkurencyjnej są nadal czynniki produkcji, jednak znacznie udoskonalone, a dodatkowo strategia i struktura firm oraz rywalizacja między nimi. Firmy nadal utrzymują przewagę konkurencyjną w zakresie kosztów podstawowych czynników produkcji, a dodatkowo przewaga konkurencyjna zaczyna obejmować również tanie, ale bardziej wyspecjalizowane czynniki produkcji (np. wysoko wykwalifikowana kadra inżynierska). Pojawiają się dobrze funkcjonujące mechanizmy kreowania czynników w postaci instytucji edukacyjnych czy ośrodków badawczych. Nowe i lepiej wykorzystywane technologie umożliwiają bardziej efektywne użytkowanie czynników produkcji.

Na etapie inwestycyjnym konkurencja nadal dotyczy segmentów wystandaryzowanych, wrażliwych cenowo. Jednak zakres sektorów, w ramach których gospodarka może z powodzeniem konkurować, jest znacznie szerszy, a poszczególne gałęzie przemysłu cechują wyższe bariery wejścia. Popyt wewnętrzny, który nadal jest na niskim poziomie, nie stanowi czynnika sprzyjającego zwiększaniu przewagi konkurencyjnej. Stąd przewaga konkurencyjna jest wypracowywana pod wpływem bodźców ze strony podaży. Sektory wspomagające są również słabo rozwinięte, a produkcja oparta jest na technologii, osprzęcie i komponentach z zewnątrz. W rezultacie, zależność od zagranicznych dostawców technologii w znacznym stopniu hamuje innowacyjność. Budowa przewagi konkurencyjnej na podstawie inwestycji możliwa jest jedynie w określonych gałęziach przemysłu, a mianowicie w sektorach charakteryzujących się dużymi korzyściami skali, wysokimi nakładami kapitału przy równie wysokim zaangażowaniu kapitału ludzkiego, wytwarzających produkty wystandaryzowane, o stosunkowo niskim wkładzie usług. Gałęzie przemysłu znajdują się w fazie dojrzałości i wytwarzają głównie produkty finalne, podstawowe komponenty lub niezróżnicowane materiały. Na etapie inwestycyjnym następuje zwykle wzrost kosztów czynników produkcji, w tym wzrost płac. Rozpoczyna się utrata przewagi konkurencyjnej w większości sektorów wrażliwych cenowo. Rząd ma na tym etapie poważne zadanie do spełnienia. Powinny zostać uruchomione instrumenty przyciągające kapitał, zachęcające do pozyskiwania obcych technologii, pobudzające eksport, chroniące nowo powstające firmy³.

³ Przykładami krajów rozwijających się, które przeszły do tego etapu po II wojnie światowej, są Japonia i Korea, później dołączył do nich Tajwan, Singapur, Hongkong. Hiszpania jest bliska osiągnięcia tego stadium.

Najbardziej pożądaną z punktu widzenia charakteru uzyskiwanej przewagi konkurencyjnej i stopnia jej trwałości jest osiągnięcie przez gospodarkę etapu innowacyjnego, kiedy to niezwykle silnie działają wszystkie elementy tworzące czworobok narodowych korzyści konkurencyjnych. Rośnie wachlarz sektorów i gałęzi, w których gospodarka narodowa może z powodzeniem konkurować.

Coraz silniejsze są wewnętrzne uwarunkowania popytowe, z uwagi na rosnące dochody, wyższy poziom wykształcenia, pojawienie się wielu nowych potrzeb oraz coraz silniejszą konkurencję wewnętrzną. Z kolei silna konkurencja wewnętrzna staje się bodźcem do działalności innowacyjnej.

W miejsce przewagi o charakterze kosztowym pojawia się niekorzystna sytuacja w zakresie cen czynników produkcji, która stymuluje podejmowanie działań innowacyjnych. Instytuty badawcze, uniwersytety i infrastruktura osiągają niezwykle wysoki poziom rozwoju. Cechą charakterystyczną tego etapu jest nie tylko wdrażanie i udoskonalanie technologii i rozwiązań pozyskanych z zewnątrz, ale również ich samodzielne kreowanie. Na etapie innowacyjnym firmy konkurują na rynku międzynarodowym w segmentach zróżnicowanych.

Konkurencja kosztowa jest nadal obecna, ale wpływa z różnic w produktywności. Następuje stopniowa rezygnacja z segmentów mniej zaawansowanych, wrażliwych cenowo. Firmy działające na rynkach międzynarodowych opracowują własne strategie globalne, posiadają własne sieci marketingowe i serwisowe; rośnie też znaczenie marek handlowych. Dopiero na etapie innowacyjnym możliwe jest konkurowanie w sektorze usług na rynku międzynarodowym. Na etapie innowacyjnym gospodarka jest bardziej odporna na wahania makroekonomiczne, zmiany kursów walutowych i cen. Wynika to m.in. z konkurowania w oparciu o nowe technologie i strategię zróżnicowania. Stopniowo spada interwencyjna rola państwa. Działania rządu i jego agend powinny zostać ograniczone do pośredniego stymulowania kreowania coraz bardziej rozwiniętych czynników, podnoszenia jakości popytu wewnętrznego, ochrony konkurencji oraz pobudzania przedsiębiorczości⁴.

Warunkiem przechodzenia przez trzy kolejne etapy budowy przewagi konkurencyjnej jest proces ciągłego udoskonalania charakteru narodowej przewagi. Proces ten obejmuje osiąganie przewag coraz wyższego rzędu oraz stopniowe zwiększanie liczby sektorów i gałęzi, w których gospodarka narodowa może konkurować. Naturalną rzeczą w tym procesie jest utrata korzystnej pozycji konkurencyjnej w segmentach podstawowych.

Natomiast etap bogactwa prowadzi do spadku konkurencyjności. Siłą sprawczą na tym etapie jest bogactwo wypracowane w przeszłości. Paradoksalnie, gospodarka napędzana bogactwem z przeszłości nie jest w stanie utrzymać określonego poziomu bogactwa. Wynika to ze zmiany bodźców, jakimi kierują się przedsiębiorcy. Spada

⁴ Wielka Brytania osiągnęła etap innowacyjny w pierwszej połowie XIX wieku. Stany Zjednoczone, Niemcy i Szwecja przeszły do tej fazy na początku XX stulecia. W latach 70. w stadium innowacyjnym znalazła się Japonia.

ich innowacyjność, rośnie niechęć do zmian, stają się bardziej ostrożni, zachowawczy, niechętnie ryzykują. Duch konkurencji i rywalizacji ustępuje miejsca różnego rodzaju fuzjom. Raz rozpoczęty proces utraty przewagi konkurencyjnej w wysoko zaawansowanych sektorach czy gałęziach przenosi się na inne podmioty gospodarki⁵. Wynika to z faktu, iż sektory zaniedbujące innowacje przestają stymulować rozwój działalności innowacyjnej wśród podmiotów z nimi powiązanych (dostawców i odbiorców) oraz konkurentów⁶.

Wraz z utratą przewagi konkurencyjnej wyższego rzędu następuje powrót do konkurencji cenowej. Spada tempo wzrostu płac, rośnie bezrobocie. Brakuje bodźców do wzrostu produktywności. Spadające dochody ludności przyczyniają się do pogorszenia jakości popytu wewnętrznego. Stopniowo maleje liczba sektorów, w których firmy mogą utrzymać przewagę konkurencyjną. Ograniczona liczba konkurencyjnych przemysłów nie gwarantuje zatrudnienia wysoko wykwalifikowanej sile roboczej. Nie ma też podstaw do wzrostu poziomu życia. Na etapie bogactwa gospodarka narodowa jest pełna kontrastów. Firmy, które zdołały utrzymać swą konkurencyjność, dobrze prosperują. Rośnie jednak liczba podmiotów, które bankrutują w wyniku utraty konkurencyjności⁷.

M.E. Porter⁸ określa szereg warunków koniecznych do przechodzenia na coraz wyższe poziomy walki konkurencyjnej. Na pierwszym miejscu wymienia mechanizmy kreacji czynników, gdyż każdy z pierwszych trzech etapów wymaga wyposażenia w coraz bardziej wyspecjalizowane i lepiej wyszkolone czynniki. Kolejne elementy niezbędne do rozwoju przewagi konkurencyjnej to silna motywacja pracowników, menedżerów i właścicieli kapitału oraz wewnętrzna rywalizacja między podmiotami, stymulujące działalność innowacyjną i przeciwdziałające inercji. Podobną funkcję spełnia rosnący jakościowo popyt wewnętrzny oraz braki czynnikowe. Warunkiem udoskonalania konkurencji jest również zdolność tworzenia nowych przedsiębiorstw⁹.

Model B. Balassy

B. Balassa w swym modelu ewolucji przewag komparatywnych zwraca uwagę na stopniowe przechodzenie od „twardych” do „miękkich” wyznaczników konkurencyjności (por. tab. 1). Wskazuje na kraje słabo rozwinięte, które konkurują w sektorach

⁵ M. Gorynia, *Strategie zagranicznej ekspansji przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2007, s. 50-62.

⁶ Na niebezpieczeństwo wewnętrznej inercji, chęci oparcia przyszłej działalności na sukcesie konkurencyjnym z przeszłości wskazuje m.in. H. Tezuka, *Success as the source of failure? Competition and cooperation in the Japanese economy*, „Sloan Management Review” 1997, no. 4.

⁷ Według M.E. Portera w końcu lat 80. XX wieku w stadium bogactwa znalazła się Wielka Brytania. Na postępujący spadek konkurencyjności Wielkiej Brytanii wskazuje *Biała Księga Konkurencyjności (White Paper on Competitiveness)*. Zob. np. Ch. Humphries, *Learning to survive*, „Training Tomorrow” 1994, s. 17-18.

⁸ M.E. Porter, wyd. cyt., s. 562 i nast.

⁹ H. Siebert, *The Paradigm of Location Competition*, Kiel Institute of World Economics, „Kiel Discussion Papers” 2000, no. 367, s. 3.

wymagających stosunkowo dużego zaangażowania pracowników nisko wykwalifikowanych. Wraz z postępującym rozwojem społeczno-ekonomicznym następuje, jego zdaniem, ewolucja w kierunku przemysłów kapitałochłonnych. Natomiast na etapie dojrzałości ekonomicznej podstawą międzynarodowej konkurencyjności gospodarki stają się wysokiej jakości zasoby ludzkie¹⁰.

Tabela 1. Kluczowe ogniwa konkurencyjności

Wyszczególnienie	Makroekonomiczne	Mikroekonomiczne
Czynniki twarde	I. Rządowa polityka fiskalna i monetarna. Opodatkowanie. Rynki kapitałowe. Oszczędności.	II. Możliwości produkcyjne. Maszyny i urządzenia.
Czynniki miękkie	III. Otoczenie społeczno-ekonomiczne. Nauka. Edukacja.	IV. Zarządzanie przedsiębiorstwem. Administrowanie. System produkcji.

Źródło: W.J. Abernathy, K.B. Clark, A.M. Kantrow. *Industrial Renaissance. Producing a Competitive Future for America*, Basic Book Inc. Publ., New York 1983, s. 4.

B. Balassa podkreśla jednak wyraźnie niebezpieczeństwo utrwalenia przewagi komparatywnej niższego rzędu, a tym samym zaprzepaszczenia szans na wejście w wyższą fazę konkurencyjności¹¹.

Ponownie więc, tak jak i w modelu M.E. Portera, wyraźne jest przechodzenie od konkurencyjności niższego rzędu do konkurencyjności bardziej zaawansowanej w swych podstawach, a przez to trwalszej. Szczególną uwagę w modelu B. Balassy zwraca akcent położony na współdziałanie sektora przedsiębiorstw, instytucji naukowych oraz państwa w procesie kształtowania konkurencyjności gospodarki narodowej.

Oczywista wydaje się konieczność połączenia wysiłków sektora przedsiębiorstw i instytucji państwa dla stworzenia odpowiedniego klimatu do ewolucji przewagi konkurencyjnej państwa. Z kolei obserwowana na przykładzie państw rozwiniętych i sugerowana państwom rozwijającym się zmiana źródeł międzynarodowej konkurencyjności kraju wymaga zmiany narzędzi polityki kreowania konkurencyjności. B. Balassa zwraca uwagę na stopniowe przechodzenie od twardych do miękkich źródeł konkurencyjności, któremu towarzyszy przejście od twardych do miękkich

¹⁰ Zob. B. Balassa, *A stages approach to comparative advantage*, [w:] *Economic Growth and Resources*, red. J. Adelman, Macmillan Press Ltd., London 1979.

¹¹ T. Sporek, *Klasy, parki narodowe, inkubatory przedsiębiorczości, centra doskonałości formami współczesnej polityki innowacyjnej w regionie*, [w:] *Wiedza i innowacje w rozwoju polskich regionów: siły motoryczne i bariery*, red. S. Pangsy-Kania, Wyd. Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 17-25.

instrumentów polityki ekonomicznej. Szczególne miejsce w procesie budowania podstaw konkurencyjności wyższego rzędu zajmuje otoczenie społeczno-ekonomiczne, a zwłaszcza system nauki i edukacji. Tym samym wzrasta znaczenie polityki naukowej, edukacyjnej i technologicznej jako kreatora najbardziej wartościowego czynnika produkcji, czyli wysoko wykwalifikowanych zasobów ludzkich¹².

Literatura

- Balassa B., *A stages approach to comparative advantage*, [w:] *Economic Growth and Resources*, red. J. Adelman, Macmillan Press Ltd., London 1979.
- Bieńkowski W., *Reagonomika i jej wpływ na konkurencyjność gospodarki amerykańskiej*, PWN, Warszawa 1995.
- Gorynia M., *Strategie zagranicznej ekspansji przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2007.
- Lubiński M., *Konkurencyjność gospodarki czy przedsiębiorstwa?*, „Gospodarka Narodowa” 1995, nr 6.
- Porter M.E., *The competitive advantage of nations*, „Harvard Business Review” 1990, March-April.
- Siebert H., *The Paradigm of Locational Competition*, Kiel Institute of World Economics, „Kiel Discussion Papers” 2000, no. 367.
- Sporek T., *Klustry, parki narodowe, inkubatory przedsiębiorczości, centra doskonałości formami współczesnej polityki innowacyjnej w regionie*, [w:] *Wiedza i innowacje w rozwoju polskich regionów: siły motoryczne i bariery*, red. S. Pangsy-Kania, Wyd. Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007.
- Tezuka H., *Success as the source of failure? Competition and cooperation in the Japanese economy*, „Sloan Management Review” 1997, no. 4.

COMPETITIVENESS OF THE DEVELOPMENT OF ECONOMY IN THE PROCESS OF GLOBAL COMPETITION AND INTERNATIONALIZATION

Summary: During the last fifty years the economic theory has seen the problems caused by the government failure resulting from the influence of internal factors, e.g. the public choice school and internalization. This approach ignores the existence of external factors that affect states politics. Externally induced constraints are shaped by the increasing internationalization during several decades, capital and technology markets, on the one hand, and the rise of economic power of model of M.E. Porter, theory of J.H. Dunning and B. Balassa. External constraints induce gradual decrease in nation states capability to pursue independent economic policies. This decrease adversely affects budgetary policy, monetary and foreign exchange policies as well as structural and macroeconomic policies. In short, the room for action and for efficacy of these policies is gradually narrowed.

Keywords: competitiveness, economy, human resources, science, technology.

¹² Problematyką tą zajmuje się m.in. M. Lubiński, *Konkurencyjność gospodarki czy przedsiębiorstwa?*, „Gospodarka Narodowa” 1995, nr 6, s. 10-15, oraz W. Bieńkowski, *Reagonomika i jej wpływ na konkurencyjność gospodarki amerykańskiej*, PWN, Warszawa 1995, s. 60.